

متن پرسش

سلام علیکم: در جواب سوال ۲۴۵۸۸ فرمودید که: به هیچ وجه بحثی این‌چنین مهم را کم‌تر از دو یا سه سال مطالعه و تدبّر نمی‌توانید دریابید. اگر می‌بینید برایتان مشکل است، چرا بی‌خیالش نمی‌شوید؟ اولاً بنده انتظار این جواب را نداشتم و انتظار داشتم حداقل معنای کلی وحدت وجود مد نظر حکمت متعالیه و خودتان را برای بنده در چند سطر بگویید، البته بنده طلبه نیستم که امکان پیگیری موضوع در حوزه و نزد اساتید حوزه به راحتی فراهم باشد و کسی را هم نمی‌شناسم که بخواهم با ایشان مبحث وحدت وجود را پیگیری کنم، جنابعالی هم که به بنده پیشنهاد پاک کردن صورت مسئله را می‌دهید به جای حل مسئله، حال سوال بنده این است که برای جا افتادن معنای صحیح و فهم صحیح وحدت وجود از کجا و چگونه شروع کنم تا بتوانم در هر مدت زمان مسئله وحدت وجود را برای خودم به فضل الهی حل کنم و دچار انحراف نشوم، پیشنهاد جنابعالی چیست؟ ممنون از پاسخ‌گویی.

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: باور بفرمایید بعضی معارف آن‌چنان عمیق‌اند که یا باید وارد آن نشد و یا باید با آمادگی کامل و حوصله‌ی زیاد وارد آن شد. بدترین برخورد با معارف عالیه، تقلیل آن‌ها است. حضرت سجاد (ع) می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ عَلِمَ أَنَّهُ يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ أَقْوَامٌ مُتَعَمِّقُونَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَ الْآيَاتِ مِنْ سُورَةِ الْحَدِيدِ إِلَى قَوْلِهِ وَ هُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ» [۱] خداوند می‌دانست در آخرالزمان اقوام متعمقی می‌آیند که برای آنها سوره توحید و شش آیه اول سوره حدید را نازل کرد. این خبر نشان می‌دهد برای فهم سوره ی توحید و شش آیه ی اول سوره ی حدید نیاز به روح آخرالزمانی است. نتیجه اینکه واژه‌ها هر اندازه هم که مقدس باشند تنها در گرو تفکری که به آنها رجوع می‌شود بزرگی و قداست خود را می‌نمایانند و فکر می‌کنم ما هنوز در شرایطی نیستیم که واژه‌های «وحدت وجود» و «آخرالزمان» و «پایان تاریخ»، معنی خود را درست بنمایانند تا منشأ تفکر شوند، مگر آن که به فرهنگی رجوع شود که این واژه‌ها در درون آن فرهنگ معنی خود را بیابند و دلها را زیر و رو کنند. موفق باشید

[1] الكافي، ج ١، ص ٩١.